

τος εἰς τὸ ὕδωρ, ὑπὸ τὴν σκοτεινὴν σκιερὰν ὄχθην, τριάκοντα πῆχεις μακρὰν ἀφ' ἡμῶν. « Τί εἶναι; » ἠρώτησα ἓνα τῶν συντρόφων μου. « Σιώπα, » μὲ ἀπεκρίθη· « εἶναι λέοντες· μὴ μας ἀκούσωσι. » Δὲν ἐσαλεύσαμεν· καὶ εἶχομεν ἀληθῶς πολὺ δίκαιον νὰ εὐγνωμονώμεν, ὅτι, ἀφοῦ ἀπέπιτον, δὲν ἀνέβησαν εἰς τὸ πρὸς ἡμᾶς ἄγον χλωῶδες χεῖλος τοῦ ποταμοῦ. Ἐπομένως ἐπεσεκέφθησαν ἡμᾶς δύο βούβαλοι, ὁ εἰς μέγιστος. Ὁ ἀμαξηλάτης μου Μωσῆς, ἰδὼν αὐτοὺς ἐρχομένους κατ' εὐθείαν πρὸς ἡμᾶς, μὲ παρεκάλεσε νὰ πυροβολήσω. Ἀλλ' ἐγὼ ἀπεποιήθην, διότι φοβούμαι πληγωμένον βούβαλον ὑπὲρ οἰονόηποτε σχεδὸν ἄλλο ζῶον. Ἐκεῖνος ἐπυροβόλησε· καὶ μολον-ὅτι τὸ θηρίον ἐπληγώθη βαρέως, ἴστατο ἀκίνητον ὡς πέτρα περὶ τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα πῆχεις μακρὰν, ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν, περιμένον νὰ μᾶς ἴδῃ κινουμένους, καὶ νὰ ὀρμήσῃ καθ' ἡμῶν. Εἰς δεινὴν θέσιν ἐκοιτόμεθα κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, μόλις τολμῶντες νὰ ψιθυρίσωμεν· ὅτε δὲ τέλος ἀπῆλθον, ἤμεθα τόσον καρωμένοι ἀπὸ τὸ ψύχος, ὥστε, ἂν εἶχον μᾶς προσβάλλει, φυγὴ ἤθελεν εἶσθαι τῶν ἀδυνάτων. Περιεπατήσαμεν τότε ὀλίγον, ἐωσοῦ τὸ αἷμα ἤρχισεν νὰ κυκλοφορῇ. Μετὰ τοὺς βουβάλους ἐπεσεκέφθησαν ἡμᾶς δύο καμηλοπαρδάλεις· τὴν μίαν ἐκ τούτων ἐπληγώσαμεν. Ἀγέλη ῥάβδωτων ὀνάντων ἦλθεν ἔπειτα· ἀλλ' ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, ἀφοῦ κατεσκόπευσε τὰ σύνορα τοῦ ὕδατος, καὶ ἐκάλπασε περὶξ κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν, διὰ νὰ ὀσφρανθῇ παραξενὸν τινα ὀσμήν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἀγέλην κάμων θόρυβόν τινα ὡς σφύρισμα, δι' οὗ γνωρίζαντες τὸν κίνδυνον οἱ λοιποὶ, ἀπέδραμον ὅσον τάχιστα. Ὁ ἐφεξῆς ἦτο μέγας ῥινόκερως, ὅστις, καιρῶς πληγωθεὶς, ἀνεχώρησεν. Ἀκούσαντες δὲ τὴν προσέγγισιν καὶ ἄλλων λεόντων, ἐχρῖναμεν εὐλογον νὰ φύγωμεν· μετὰ μονήρη δὲ περιπάτον τεσσάρων μιλίων διὰ μέσου θάμνων, ὑαινῶν, καὶ θῶων, ἐρθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον, εὐγνώμονες εἰς τὴν θείαν Πρόνοιαν, καὶ τὸ κατ' ἐμὲ ἀποφασίσας νὰ μὴ κυνηγήσω ποτὲ διὰ νυκτὸς εἰς λιμνίον ὕδατος. Τὴν ἐπαύριον εὐρέθησαν ὁ ῥινόκερως καὶ ὁ βούβαλος, καὶ μᾶς ἔδωκαν κρέατα ἐν ἀρθροῖα.»

Ο ΕΞΗΜΕΡΩΘΕΙΣ ΑΓΡΙΟΣ.

ἌΓΓΛΟΣ ἱεραπόστολος, ὀνόματι Μόφφατ, ἀφοῦ διέτριψεν εἰκοσιτρία ἔτη εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν ἐν μέσῳ βαρβάρων καὶ ἀγρίων λαῶν, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀγγλίαν τὸ 1840, ὅπου ἐξέδωκε διήγημα τῶν ὅσα εἶδε καὶ ἐπραξεν εἰς τὸ πολυετές αὐτὸ διάστημα. Τὸ βιβλίον του γέμει τῶν πλεόν ἀξιοπεριέργων συμβεβηκότων, καὶ εἰκονίζει ἄριστα τὴν κατάστασιν κοινωνίας, διόλου ἀπολιτίστου. Ὁ κύριος Μόφφατ διήγαγε τὸ κάλλιστον μέρος τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐκτεθειμένος εἰς παντοειδεῖς κακουχίας καὶ πολυαριθμούς κινδύ-

νους· κατὰ τὸν Ἀπόστολον Πικύλον, ὡς ἀγρίος ἐγένετο τοῖς ἀγρίοις, ἵνα τοὺς ἀγρίους κερδήσῃ. Περιεπλανᾶτο μετ' αὐτῶν εἰς τὰς ἐρήμους, κατῴκει ἐν σκηναῖς ἢ καλύβαις ὡς ἐκεῖνοι, ἐθήρευε καὶ εἰργάζετο ὡς ἐκεῖνοι· ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὑπέφερον ὅλα τὰ δεινὰ τῆς ἀγρίας καταστάσεως τῶν Βεκουανῶν, Ναμακουῶν, καὶ ἄλλων φυλῶν τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐξημερώσῃ καὶ πολιτίσῃ αὐτάς διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τοῦτο, σὺν Θεῷ, πραγματικῶς κατώρθωσεν. Ἐκ τῶν πολλῶν δὲ ἐξαισιῶν παραδειγμάτων τῆς καρποφορίας τῶν εὐσεβῶν ἀγῶνων του λαμβάνομεν τὴν ἱστορίαν θηριῶδους τινὸς φυλάρχου, ὀνομαζομένου Ἀφρικάνου, ὅστις ἐξ αἱματοχαροῦς εἰδωλολάτρου κατέστη πρά-ότατος Χριστιανός.

Τὸ 1808, ὅτε οἱ Ἄγγλοι ἱεραπόστολοι διαβάντες τὸν Ἀραουσιῶνα ποταμὸν* εἰσῆλθον κατὰ πρῶτον εἰς τὴν χώραν τῶν Ναμακουῶν, ὁ Ἀφρικάνος οὗτος ἦτον ἡ μᾶστιξ καὶ ὁ τρόμος τῶν Ὀλλανδῶν, τῶν ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς ἀποικίας τοῦ Εὐέλπιδος Ἀκρωτηρίου. Μίαν δὲ τῶν ἡμερῶν, παρουσιασθεὶς εἰς τὸ νεοσύστατον κατάστημα, ἐλάλησεν ὡς ἐπομένως·— « Ἐπειδὴ ἐστάλητε ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, σὰς ὑποδέχομαι εἰς τὴν χώραν μου· διότι, ἂν καὶ μισῶ τοὺς Ὀλλανδοὺς, τοὺς πρῶην καταδυναστεύς μου, ἀγαπῶ τοὺς Ἄγγλους, περὶ ὧν πάντοτε ἀκούω ὅτι εἶναι φίλοι τῶν ἀθλίων μαύρων. » Ὁ Ἀφρικάνος καὶ ὁ υἱὸς του περιεπλανῶντο ποτὲ εἰς τοὺς λόφους καὶ τὰς κοιλάδας τῶν πατέρων αὐτῶν, μόλις 100 μίλια ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως† ἔδοσκον τὰ ἴδια τῶν ποιμνία, ἐφόρουν τὰ ἴδια τῶν θηρία, ἔπινον ἀπὸ τὰ ἴδια τῶν βυάκια, καὶ συνεμίγνυσον τὴν μουσικὴν τῶν ἐγγυρίων ὠδῶν τῶν μὲ τοὺς ἀνέμους τῶν ὀρέων, ὅπου καὶ οἱ προπάτορές των καὶ αὐτοὶ εὕρισκον ἀσφαλὲς καταφύγιον. Ἄλλ' ὅσον ἐπληθύνοντο οἱ Ὀλλανδοὶ, καὶ ἐξέτεινον τὰ θρία τῶν σφετεριζόμενοι τὰς γειτονεύουσας γαίας, τόσον οἱ αὐτόχθονες, πάντῃ ἀδύνατοι ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς εἰσβολὰς τῶν ξένων τούτων ἀρπάγων, παρεχώρουν ἐξ ἀνάγκης, ἢ μετοικουντες εἰς τὰ ἐνδότερα, ἢ ὑποτασσόμενοι παθητικῆν ὑποταγὴν εἰς τοὺς γεωργούς. Προϊόντος τοῦ χρόνου, ὁ Ἀφρικάνος μετὰ τῆς φυλῆς του ἀπεμακρύνετο μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐκ τῆς γῆς τῶν προπατόρων του, ἐωσοῦ ὑπετάχθη εἰς γεωργόν τινα, ὀνόματι Π--· Ἐναῦθα κατόκησεν ἱκανὰ ἔτη αὐτὸς τε καὶ ἡ ἐλαττωθεῖσα φυλὴ του. Ὁ Π-- εὐρῆκε τὸν Ἀφρικάνην πιστὸν καὶ ἀτρόμητον ποιμένα· ἐνῷ δὲ ἡ ἀνδρία του εἰς τὸ ὑπερασπίζεσθαι καὶ αὐξάνειν τὰς ἀγέλας καὶ τὰ ποιμνία τοῦ κυρίου του καθίστανεν αὐτὸν πολυτιμότερον, ἐσφοδρῦντο συγχρόνως ἡ κεχυμμένη ἔχθρα, ἣτις μετέπειτα ἐξεβράγη τρομερὰ κατὰ τῆς δυστυχοῦς οἰκογενείας, καὶ ἣτις διέδωκεν ὀλεθρον ὅπου δῆποτε διεύθυνε τὰ βήματά του. Ἄν ὁ Π-- εἶχε μεταχειρισθῆ τοὺς ὑπηκόους του μὲ τινα φιλανθρωπίαν, δὲν λέγω εὐγνωμοσύνην, ἤμποροῦσε νὰ ἀποθάνῃ ἐντίμως, καὶ νὰ προλάβῃ τὴν καταστροφὴν ἣτις ἐπέπεσεν εἰς τὴν οἰκογένειάν του, ὡς καὶ τὴν σειρὰν τῶν λησταιῶν, τῶν ἐγκλημάτων, καὶ τῆς αἱματοχυσίας, ἣτις ταχέως ἠκολούθησε τὸ λυτηρὸν αὐτὸ συμβεβηχός.

Παρατρέχομεν τὸν τραγικὸν τούτον ὀλεθρον τῆς οἰκογενείας τοῦ γεωργοῦ Π--· παρατηροῦντες μόνον ὅτι ἐπί-

* Orange River.

† Ἡ Ἀκρόπολις εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς ἀποικίας τοῦ Εὐέλπιδος Ἀκρωτηρίου, ὑποκειμένης ποτὲ μὲν εἰς τοὺς Ὀλλανδοὺς, ἀπὸ δὲ τοῦ 1795 εἰς τοὺς Ἄγγλους· οἱ κάτοικοι τῆς Ἀκροπόλεως συμποσύνται εἰς 20,000.

φερον αὐτὸν ἢ ἰδίᾳ του δολιότης καὶ ἀπιστία. Μετὰ τὴν φρικώδη σφαγὴν

Ὁ Ἀφρικάνης συνήγαγεν ὅσον τάματα τὰ λείψανα τῆς φυλῆς του, καὶ ἀρπάσαντες ὅτι εὐρήκαν διεύθυναν τὸν δρόμον των πρὸς τὸν Ἀραουσίωνα ποταμὸν, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἦσαν ὅπου οἱ διώκται των δὲν ἠδύναντο νὰ πλησιάσωσιν. Ὁ Ἀφρικάνης κατόκησεν ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ἀραουσίωνος· καὶ φυλάρχου τινὸς παραχωρήσαντος εἰς αὐτὸν τὴν Μεγάλην Ναμακουανὴν χώραν, ἐγενεῖν ἀπὸ τοῦ νῦν ἰδίᾳ του, καὶ δικαιοματικῶς καὶ διὰ τῆς κατακτήσεως.

Μετὰ ταῦτα ὁ τολμηρὸς καὶ γενναῖος οὗτος ἐξόριστος διήγαγε ληστρικὸν βίον, πολεμῶν ἀδιαλείπτως καθ' ὅλων τῶν περιουκούντων, ἔργον ἔχων τὴν ἀρπαγὴν, καὶ πάθος τὴν ἐχθρίκην, ἐμπνέων τρόπον οὐ μόνον εἰς τοὺς πρὸς ἄρκτον Ὀλλανδοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πρὸς μεσημβριαν αὐτόχθονας φυλάς· «τὸ ὄνομά του,» ὡς ἐκφράζεται ὁ κύριος Μόφφατ, «κατέπληττε καὶ αὐτὰς τὰς ἐρημίας·» «ἦτον ὡς λέων,» κατὰ τὴν περιγραφὴν ἰδίου αὐτοῦ ὁμογενοῦς, «εἰς τὸ βρύχημα τοῦ ὁποίου καὶ οἱ κάτοικοι ἀπομεμακρυσμένον καμῶν ἐφευγον ἀπὸ τοὺς οἴκους των! ναὶ, καὶ αὐτὸς ἐγὼ,» εἶπεν ὁ εἰρημῆς ὁμογενής, «ἐκ φόβου τῆς προσεγγίσεώς του, ἐφευγον μετὰ τοῦ λαοῦ μου, τῶν συζύγων καὶ τῶν νηπίων μου, εἰς τὴν φάραγγα τῶν ὀρέων, ἢ εἰς τὴν ἔρημον, καὶ διενυκτέρευον ἐν τῷ μέσῳ ἀρπακτικῶν θηρίων, προκρίνων τοιοῦτον κίνδυνον μᾶλλον παρὰ νὰ ἴδω τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ λέοντος τούτου, ἢ ν' ἀκούσω τὸ βρύχημά του.»

Τὸν ἄγριον τοῦτον τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῶν αἱμάτων ἐξημέρωσε τὸ Εὐαγγέλιον τῆς εἰρήνης, καὶ κατέστησεν αὐτὸν λαμπρὸν παράδειγμα Χριστιανικῆς ἀρετῆς! Ὡσαύτως δὲ ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμὸν καὶ δύο ἀδελφοὶ του, βαπτισθέντες ὑπὸ τινος ἱεραποστόλου τὸ 1817, σχεδὸν περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καθ' ὃν ὁ Μόφφατ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τὸ ἐν τῇ ἐρήμῳ χωρίον τοῦ Ἀφρικάνου. Περὶ τῆς ὁδοιπορίας ταύτης λέγει ὁ κύριος Μόφφατ·—

Ὅσον προσήγγιζον εἰς τὰ μεθόρια τῆς ἀποικίας, ἐπληροφοροῦμην ὅτι οἱ γεωργοί, οἵτινες, φυσικῶ τῷ λόγῳ, οὔτε μίαν καλὴν λέξιν εἶχον νὰ εἴπωσι περὶ τοῦ Ἀφρικάνου, ἀμφίβαλλον τὰ μέγιστα περὶ τῆς διαφημιζομένης ἐπιστροφῆς αὐτοῦ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν· καὶ, τὸ χειρότερον, φανερὰ προέλεγον τὸν θλαθρὸν μου. Ὁ μὲν ἔλεγεν ὅτι ἤθελε μ' ἐκδάσει, καὶ κατασκευάσει τύμπανον ἐκ τῆς ἐπίδερμίδος μου, δι' οὗ νὰ χορευῇ ἄλλη παρηγορητικὴ πρόβρῃσις ἦτον, ὅτι ἤθελε κάμει τὸ κρανίον μου ποτηρίον. Πιστεύω δὲ ὅτι ἔλεγον ταῦτα σπουδαίως· καὶ μάλιστα εὐμενῆς τις γηραλέα οἰκοδόσποινα, ἣτις, ἐξαλείψασα τὸ δάκρυον ἀπὸ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς, μὲ ἀπεχαιρέτησεν, εἰπούσα, «Ἄν ἦσο γέρον, δὲν ἦτο τίποτε· διότι ταχέως ἤθελες ἀποθάνειν, ἢ οὕτως ἢ ἀλλῶς· ἀλλ' εἶσαι νέος, καὶ ὑπάγεις νὰ γένης θήραμα τοῦ τέρατος ἐκείνου!»

Μὲν ὅλα τὰ δεινὰ ταῦτα προμηνύματα, ὁ Μόφφατ ἐξηκολούθησε τὴν ὁδοιπορίαν του, καὶ μετὰ σκληραγωγίας καὶ κινδύνου μεγάλου μὲν καθ' ἑαυτοὺς, μικροὺς δὲ ὡς πρὸς ἄλλους, τοὺς ὁποίους μετέπειτα διέτρεξε, κατεωδῶθη τέλος εἰς τὴν κώμην τοῦ Ἀφρικάνου, ὅπου εὐρήκε συναδελφὸν ἱεραπόστολον, πρὸ χρόνου ἐκεῖ διατρίβοντα. Οὗτος, ὅστις

εἶχε βαπτίσει τὸν Ἀφρικάνην καὶ τοὺς ἀδελφούς του, περιέγραψεν ὅλους τοὺς κατοίκους «ὡς πονηροὺς, φιλυπόπτους καὶ κινδυνώδεις, βαπτισμένους τε καὶ ἀβαπτίστους.» Ὁ ἀρχηγὸς αὐτὸς τοσοῦτον ἐβράδυνε νὰ φανῇ, ὥστε ὁ νέος Μόφφατ ἤρχιζε νὰ δειλιά· ἀλλ' ἐπὶ τέλους, ὁ Ἀφρικάνης ὑπεδέχθη αὐτὸν φιλοφρόνως· ἐξεφράσθη τὴν ἐλπίδα του, ὅτι, καθὸ νέος, ἤθελε κατοικήσει μετὰ τῶν πολλῶν χρόνον, καὶ διώρισέ παράυτα τοὺς ἐργάτας, τὰ ἀχθοφόρα κτήνη, τὰς ἀθλίαις γυναῖκας, νὰ κατασκευάσωσι καλύβην διὰ τὸν ἱεραπόστολον.

Κύκλος ἀμέσως ἐσχηματίσθη, καὶ αἱ γυναῖκες, χαίρουσαι προδῆλως διὰ τὸ ἔργον, ἐνέπηξαν καὶ συνέδεσαν τοὺς πασσάλους ἐν ἡμισφαιρικῷ σχήματι, καὶ ἐκάλυψαν αὐτοὺς μὲ τὰς ψάθας, ἐτοιμάσαι τὴν καλύβην, ὥστε νὰ κατοικήθῃ, ἐν διαστήματι ὀλίγον τι ὑπὲρ τὴν ἡμίσειαν ὥραν. Ἐκτοτε εἶδον παντούς οἴκους κτιζομένους, καὶ αὐτὸς ἐγὼ συνειργάσθη εἰς τὴν κατασκευὴν πολλῶν· ἀλλ' ἔμολογῶ ὅτι ποτὲ δὲν εἶδον τοσαύτην ταχύτητα. Αἱ Ὀπτενοτικαὶ καλύβαι (διότι οὕτως ἐμποροῦν νὰ ὀνομαζῶνται, καθὸ περιωρισμέναι εἰς τὰς διαφόρους φυλάς τοῦ ἔθνους αὐτοῦ) δὲν εἶναι πολλὰ ἀναπαυτικά, οὐδ' αἰ καλῆτεροι. Ἐξ μῆνας σχεδὸν κατόκησεν ἐν τῇ ἐγγυρίῳ ταύτῃ καλύβῃ, ἣτις συχνότατα ἐχρειάζετο σφίγγειον καὶ δέσιμον μετὰ τὴν ἀνεμοζάλην. Ὅτε ὁ ἥλιος ἔλαμπεν, ἦτον ἀνυποφόρος θερμῆ· ὅτε ἡ βροχὴ ἐπιπτε, τὸ ὕδωρ εἰσῆρχετο περισσόν· ὅτε ὁ ἄνεμος ἐπνεεν, ἠναγκαζόμενη πολλάκις νὰ μεταβῶ ἀλλοθί που πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κονιορτοῦ· ἐκτὸς δὲ τῶν μικρῶν τούτων βασάνων, οἰοσδήποτε πεινασμένος σκύλος, ὅστις ἐπεθύμει νυκτερινὸν κατάλυμα, ἔμβαιεν εἰς τὸ ἀθλίον οἰκημά μου βιάζων τοὺς ἀδυνάτους αὐτοῦ τοίχους, καὶ πολλάκις μὲ ἀπεστέρει τῶν βρωμάτων τῆς ἐπαύριον· πρὸς δὲ τούτοις ἔτυχε νὰ εὐρωθῆν τετυλιγμένον καὶ ἀναπαύομενον ἐν ἡσυχίᾳ εἰς κόγχην τῆς καλύβης μου. . . Ἐνταῦθα, ἀφῶ διέταξα τὸν οἶκόν μου, ἤρχισα νὰ ἀναπολῶ τὸ παρελθόν·—τὴν πατρίδα καὶ τοὺς φίλους μου, ἀφ' ὧν εἶχον ἀποχωρισθῆν, ἴσως διὰ πάντα· τὸν ἀχανῆ ὠκεανόν, ὅστις ἐκυλινδετο μετὰ τῶν ἐμοῦ καὶ ἐκεινῶν· καὶ τὴν ἔρημον χώραν, δι' ἣς εἶχον περάσειν ὥστε νὰ φθάσω εἰς ἄλλην ἔτι ἐρημοτέραν. Ἐκ τοῦ παρελθόντος μετέβαινον εἰς θεωρίαν τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος· ὁ Εὐρωπαϊὸς συναδελφός μου, ἀναχωρήσας διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του Γερμανίαν, ἀφῆκεν ἐμὲ μόνον ἐν τῷ μέσῳ λαοῦ, ἐξ ὧν καὶ ὁ ἀριστος ἦτον ὡς ἀκανθα ὀξεία· δὲν εἶχον οὔτε φίλον οὔτε ἀδελφόν, μεθ' οὗ νὰ συμβουλευθῶ ἢ νὰ συμπράξω· ἡ χώρα ἦτον ἄκαρπος καὶ ἔλεινι· ὁ μισθός μου μόνον εἰκοσιπέντε λίτραι στερλίνας κατ' ἔτος· ἐστερούμην καὶ σίτου καὶ κριθῆς, ἐπομένως δὲ καὶ ἄρτου· ὕδωρ δὲν ὑπῆρχεν, ὥστε νὰ καλλιεργήσω τὴν γῆν, καὶ τὰ χρήματά μου δὲν ἤρκουν, ὥστε νὰ μεταφέρω σίτον ἐκ τῆς ἀποικίας. Γάλα καὶ κρέας ἦτο καταρχὰς ἡ μόνη τροφή μου.

Ἀλλὰ μολοντί αἱ κοσμικαὶ περιστάσεις τοῦ κυρίου Μόφφατ ἦσαν τοιαῦται, καὶ οἱ πνευματικαὶ ἀγωνές του μικρὰς ἐλπίδας ἐνέπνεον, διὰ τῆς ἐπιμονῆς ὅμως καὶ τῆς θείας ἀντιλήψεως ἐφείλκεσεν, ἐπὶ τέλους, τὸν ἀμφιβρέποντα Ἀφρικάνην εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ φωτός καὶ τῆς ἀληθείας·—

Ὁ ἀρχηγός, ἀφῶ ἱκανὸν χρόνον ἐταλκνέυθη μετὰ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νέων ἐθίμων, ἀμφίβολος εἶτε τὴν παλαιὰν διαγωγὴν του νὰ ἐξακολουθήσῃ, εἶτε τὴν Χριστιανικὴν νὰ ἀσπασθῇ, ἐκλίνε τέλος πρὸς ἡμᾶς, καὶ παρευρίσκειτο τακτικώτατα εἰς τὰς

πρωϊνάς καὶ ἑσπερινάς μου διδασκαλίας. Εἰς τὴν ἀνάγνωσιν κατεγίνετο μὲ ὄλην τὴν προθυμίαν καὶ δραστηριότητα νέου Χριστιανοῦ· ἡ Καινὴ Διαθήκη ἔγεινε ὁ σταθερὸς σύντροφός του, καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ὠφέλειά του ἦτο πρόδηλος εἰς ἅπαντας. Πολλάκις εἶδον αὐτὸν ὑπὸ τὴν σκιάν μεγάλην βράχου σχεδὸν ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν σπουδαίως μελετῶντα τὰς σελίδας τῆς θείας ἐμπνεύσεως· ἡ ἐκάθητο ἐν τῇ καλύβῃ αὐτοῦ, ἀναίσθητος τῶν περὶ αὐτοῦ οικιακῶν ἐργασιῶν ἢ τῶν εἰσερχομένων ξένων, προσηλωμένον ἔχων τὸν ὀφθαλμὸν ἐπὶ τῆς μακαρίας βίβλου, καὶ τὸν νοῦν εἰς τὰ θεῖα βεβυθισμένον. Πολλὰς νύκτας ἐπέρασε μετ' ἐμοῦ, ἐπὶ μεγάλης πέτρας καθήμενος εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας μου, συνδιαλεγόμενος μέχρι τῶν χαραγμάτων τῆς ἐπαύριον, περὶ δημιουργίας, προνοίας, λυτρώσεως, καὶ τῆς δόξης τοῦ οὐρανοῦ κόσμου. Ἦτον ὡς ἡ μέλισσα, συνάγων μέλι ἀπὸ παντός ἄνθους· συγκαίξις δὲ εἰς τὰς νυκτερινὰς ταύτας συνδιαλέξεις ἀνέφερε πολλά τῶν ῥητῶν, ὅσα εἶχεν ἀποταμιεύσειν εἰς τὴν μνήμην κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας, ζητῶν παρ' ἐμοῦ τὴν ἐξηγήσιν αὐτῶν. Δὲν περιωρίζε δὲ τὸ ἐκτεινόμενον πνεῦμα τοῦ εἰς τὸν τόμον τῆς ἀποκαλύψεως, καίτοι γνωρίζων ἐκ πείρας ὅτι αὐτὸς περιεχίε ὕψη καὶ βάθη, καὶ μήκην καὶ πλάτη, ὑπερβαίνοντα τὴν ἀνθρωπίνην κατάληψιν. Ἐθεώρει καὶ τὴν βίβλον τῆς φύσεως· ἀτενίζων δὲ μὲ βλέμμα διερευνητικὸν εἰς τὰς ἐπουρανίους σφαίρας, ἢ στρέφων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὃ ἐπάτει, καὶ στοχαζόμενος ἀμφοτέρω ὡς δείγματα δημιουργικῆς δυνάμεως καὶ ἀπείρου νοῦς, ἠρώτα περὶ ἀπεράντου διαστήματος καὶ ἀπείρου διαρκείας. Πολλάκις διεσκέδασα ἐνῶ ἐκάθημην μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλων, οἵτινες ἐπεθύμουν νὰ μὲ ἀκούωσιν ἀποκρινόμενον εἰς τὰς ἐρωτήσεις του, καὶ περιγράφοντα τὴν μεγαλειότητα, ἔκτασιν, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἔργων τοῦ Ὑψίστου· εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ὁ Ἀφρικάνης ἔτριβεν ἐπὶ τέλους τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ μετώπου του, ἐκφωνῶν, « Ἄρκετὰ ἤκουσα· αἰσθάνομαι ὅτι ἡ κεφαλὴ μου εἶναι πολὺ μικρὰ, καὶ αἱ μεγάλα αὐτὰ ὑποθέσεις τὴν ὑπεργεμίζουσι.»

Εἰς τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἀφρικάνου, Τίτος μετέπειτα ὀνομασθεὶς, διέμενον ἔτι εἰδωλολάτρης, καταβλίβων τὴν καρδίαν τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ τρόπον ἐμπνέων εἰς τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου, διὰ τῆς ἀσεβειοτάτης καὶ πονηρᾶς διαγωγῆς του· καὶ οὗτος ὅμως βαθυμῆδὸν ἔκλινεν. Αὐτὸς ἦτον ὁ μόνος ἐκ τῶν προϋχόντων, ὅστις εἶχεν ἔτι δύο γυναῖκας· ὁ δὲ κύριος Μόφφατ, δικαίως φοβούμενος τὴν ἐπιβρόχην τοιοῦτου παραδείγματος, ἐπροσπάθει πλαγίως τὴν ἀρχὴν, καὶ κατ' εὐθείαν ἔπειτα, νὰ δείξῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἀτοπίαν τῆς διγαμίας, καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς ἐμπόδιον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν του· ἀλλ' ὁ Τίτος ἔμενον ἀμετάτρεπτος· ὠμολόγησεν ὅμως ὅτι ἀνὴρ μὲ δύο συζύγους δὲν εἶναι ζηλωτός· « Πολλάκις, » ἐπρόσθεσεν, « θορυβεῖται καὶ συγχύζεται· καὶ ὅταν αἱ κυρίαι μαλόνωσιν, ἀπορεῖ ποίας μέρος νὰ λάβῃ. Ἐνίστε, εἰς στιγμὰς μεγάλης ταραχῆς, μ' ἔρχεται νὰ πληρώσω μίαν ἐξ αὐτῶν, καὶ νὰ τὴν ἀποστείλω. » Ἐκτὸς τοῦ Τίτου εἶχε δύο ἄλλους ἀδελφούς ὁ Ἀφρικάνης, τὸν Δαβὶδ καὶ Ἰάκωβον, ἀμφοτέρους πιστοὺς καὶ εὐκρινεῖς Χριστιανούς. Ἀλλ' ἅς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀφρικάνου·—

Ἐν ὄσῳ, λέγει ὁ κύριος Μόφφατ, ἔζων μετ' αὐτοῦ, δὲν ἔλαβον ποτὲ καμίαν αἰτίαν νὰ λυπηθῶ ἢ νὰ παραπονεθῶ κατὰ τῆς διαγωγῆς του· καὶ αὐτὰ του τὰ σφάλματα ἔκλινον πρὸς τὸ μέρος τῆς

ἀρετῆς. Μίαν τῶν ἡμερῶν, ἐνῶ συνεκαθήμεθα, ἔτυχεν εἰς τὸ βάθος τῶν διχλογοισμῶν μου νὰ προσηλώσω ἐπ' αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. Παρατηρήσας με, ἠρώτησεν αἰδημόνως διὰ τί τάχα ἐκῦτατον τοιουτοτρόπως. « Ἐζήτουν, » ἀπεκρίθην, « νὰ σὲ εἰκονίσω εἰς ἑμαυτὸν, ὅποτε μὲ τὸ πῦρ καὶ τὸ ξίφος διέδιδες ὄλεθρον πανταχοῦ· καὶ δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐνοήσω πῶς ὀφθαλμοί, ὅποιοι οἱ ἰδιοί σου, ἐμειδίωσιν ποτὲ εἰς ἀνθρωπίνην ἀθλιότητα. » Λόγον δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλὰ τὰ δάκρυά του ἔρρευσαν κρουνηδόν! Εἰς ὅλας τὰς προσπαθείας μου ὑπὲρ τῆς καθαρότητος καὶ φιλοπονίας τοῦ λαοῦ μ' ἐβόηθει τὰ μέγιστα· ἤθελε δὲ τις γελᾶσειν, ἂν ἔβλεπεν ἐμέ τε καὶ τὸν Ἀφρικάνην ἐπιστατοῦντας 120 παιδιά τοῦ σχολείου νιπτόμενα εἰς τὴν κρήνην. . . . Πληροφωρηθεὶς ὅτι ἑστερούμην ἐνίστε τῆς ἀπαιτουμένης τροφῆς, μ' ἐχάρισε δύο δαμάλαι, τὸ γάλα τῶν ὁποίων ἦτο πολλάκις τὸ μόνον μου δειπνον. Ἐγεινε ἀνὴρ φιλήσυχος καὶ εἰρηνικός· ὁ πρότερον διχονοίας, ἔχθρας καὶ πόλεμον διεγείρων μεταξὺ τῶν γειτονικῶν φυλῶν, ἐθυσίαζε σχεδὸν ὅτι, εἶχε πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης· καὶ διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν σύγκρουσιν διαφορομένων κομμάτων, κατέβαλλε πάντα κόπον, καὶ ἐδέετο μεθ' ὅλης τῆς εὐγλωττίας του· « Τί ἐκέρδησα, » ἔλεγεν, « ἀφ' ὅλας τὰς μάχας μου, καὶ τί ἀπὸ τὰς πολυαριθμῶς ἀρπαγάς μου; αἴσχος μόνον καὶ ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως. »

Ἀφοῦ ὁ κύριος Μόφφατ διέτριψεν ἀρκετὸν χρόνον μεταξὺ τῶν Ναμακουῶν, ἔκαμε δὲ καὶ μακρινὰς τινὰς ἐκδρομὰς διὰ ὑποθέσεις ἀφορώσας τὴν ἀποστολήν του, παρεκίνησεν ἐπὶ τέλους τὸν Ἀφρικάνην νὰ ὑπάγῃ μετ' αὐτοῦ εἰς ἐπίσκεψιν τῆς Ἀκροπόλεως, μολοντί ἡ ὁδοιπορία δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀκίνδυνος πρὸς τὸν φύλαρχον, ὅστις διὰ τὰς παλαιὰς ληστείας αὐτοῦ ἦτον ἔτι προγεγραμμένος, καὶ 1000 τάλλαρα προσεφέροντο βραβεῖον διὰ τὴν κεφαλὴν του. Ὅτε ἡ πρότασις ἔγεινε περὶ τῆς ὁδοιπορίας, εἶπεν ὁ Ἀφρικάνης πρὸς τὸν Μόφφατ, « Ἐνόμιζον, ἀδελφέ, ὅτι μὲ ἠγάπας πολὺ μᾶλλον παρὰ νὰ μὲ δώσης εἰς τὰς χεῖρας τῆς κυβερνήσεως νὰ κρεμασθῶ. » Τρεῖς ἡμέρας συνεζητεῖτο ἡ ὑπόθεσις δημοσίως· ὅτε δὲ ἀπεφασίσθη, σχεδὸν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς κώμης τοῦ Ἀφρικάνου—ἅπαντες ὑπήκοοι αὐτοῦ ἢ συγγενεῖς—τοὺς συνάδεδεσαν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀραουσιῶνος ποταμοῦ, καὶ ἀπεχωρίσθησαν ἀπ' αὐτῶν μετὰ δακρύων. Εἰς τὰ Θερμὰ Λουτρά, τόπον μνημονευόμενον ἐν τῷ ἐπομένῳ ἀποσπάσματι, ἦτον ἱεραποστολικὸν κατὰσθημα, ὅθεν ἡ θρησκεία καὶ ὁ πολιτισμὸς εἶχον ἐκρευσεῖν εἰς τὰς ἐρημίας· λέγεται δὲ ὅτι καθ' ὁδὸν

Φθάσαντες εἰς τὴν Πέλλαν (τὸν τόπον, ὡς προεβρέθη, ὅπου κάτοικοι τινες τῶν Θερμῶν Λουτρῶν κατέφυγον ὅτε ταῦτα κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ Ἀφρικάνου) ἠξιώθημεν συναστροφῆς καταλλήλου εἰς οὐρανογεννήτους ψυχὰς, καὶ παρέστη θέαμα εἰς ὃ καὶ τὰ Σεραφεῖμ ἠδύναντο νὰ τανύσωσι τὰς χρυσὰς λύρας των. Ἀνθρώποι συνητήθησαν, οἵτινες δὲν εἶχον ἰδεῖν ἀλλήλους ἀφοῦ συνεκρότησαν μάχην ἐπὶ σκοπῷ ἀμοιβαίου ὀλέθρου,—κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖρας τὸν κλάδον τῆς εἰλαίας, ἀσφαλεῖς ὑπὸ τὴν πανοπλίαν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης.

Ἡμέρας τινὰς διηγάγομεν εὐχαρίστως, ἐνῶ πολλάκις ἐγίνετο λόγος περὶ τοῦ τίνι τρόπῳ ὁ Ἀφρικάνης ἤθελε διέλθειν ἀσφαλῶς τὴν περιοχὴν τῶν γεωργῶν μέχρι τῆς Ἀκροπόλεως. Εἰς τινὰς ἡ ἐπιχείρησις ἐφαίνετο κινδυνώδης. Ἀλλ' ὁ Ἀφρικάνης καὶ ἐγὼ εἶχομεν σκεφθῆν ὠρίμως περὶ τούτου πρὶν ἀναχωρήσωμεν ὀκνοῦν,

καὶ τὸ κατ' ἐμὲ εἶχον πλήρη πεποίθησιν ἐπιτυχίης. Καίτοι δὲ φύλαρχος, βασιλεὺς τρόπον τινὰ τοῦ λαοῦ του, δὲν εἶχεν δημοσι- βασι- λικά τινα παράσημα ν' ἀποθέσῃ, ὥστε νὰ ὑδοιοπορήσῃ ἀγνώριστος. Ἐκ δύο χονδρῶν χιτῶνων (ὑποκαμίσων) ὅστινες μὲ εἶχον ἀπομεί- νειν, ἔδωκα εἰς αὐτὸν τὸν ἕνα· ἐφόρει δὲ καὶ δερμάτινον βραχίον, ἐφαστρίδιον (jaeket) πολὺ τετριμμένον, καὶ παλαιὸν τινα πῖλον, οὗτε λευκὸν οὗτε μέλανα· ὁ ἴδιός μου ἱματισμὸς ἰσχυρὸν ἦτον εὐπρεπέ- στερος. Διὰ πλειοτέραν ἔτι προφύλαξιν συνεφωνήθη ἐγὼ μὲν ν' ἀποφαίνωμαι ὡς ὁ ἀρχηγός, ἐκεῖνος δὲ, ὅποτε ἡ χρεία τὸ ἐκάλει, ὡς ὁ ὑπὲρ τῆς μου.

Ὅσον δὲ καὶ ἂν φαίνεται γελοιώδης ἡ εἰκὼν αὐτῆ, ἡ ὑπόθεσις ἦτο σπουδαία· πολλάκις ἀνέπεμψα τὰς εὐχὰς μου πρὸς τὸν Ὑ- ψίστου, νὰ συνοδεύσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ὁδοιοπορίαν ταύτην. Σημει- ωτέον δ' ἐνταῦθα, ὅτι οἱ Ὀλλανδοὶ γεωργοί, μ' ὅλα ὅσα εἶπαν κατ' αὐτῶν περιηγηταί τινες, εἶναι γενικῶς φιλόφρονες καὶ φιλό- ξενοι. Ἐξαιρέσεις μὲν ὑπάρχουσι, πλην ὀλίγαι, καὶ ἴσως σπα- νιωτεραὶ παρ' εἰς οἰκονομῆσιν ἄλλην χώραν. Τινὲς τῶν ἀγαθῶν τούτων ἀνθρώπων ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς ἀποικίας μὲ συνεχάρη- σαν ὅτι ἐπέστρεψα ζῶν, πολλάκις ἀκούσαντες, ὡς μ' ἔλεγον, ὅτι κατεσφάγην ὑπὸ τοῦ Ἀφρικάνου. Μέγας ἦτον ὁ θαυμασμὸς τῶν ὅτι διέφυγον τὰς χεῖρας τοιοῦτου ἀνηλεοῦς τέρατος. Τόσον βέ- θαιοι μάλιστα ἦσαν τινὲς περὶ τῆς θανατώσεώς μου, ὥστε μόλις ἐπίστευον ὅτι ἐγὼ ἤμην ὁ Μόσφατ· τὴν δὲ μαρτυρίαν μου περὶ τῆς ἐντελοῦς ἡθικῆς μεταβολῆς τοῦ Ἀφρικάνου, καὶ τῆς ἐπιστρο- φῆς αὐτοῦ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν, ἀπέβαλλον ὡς ληρήματα μαινο- μένου. Ἐνίοτε διεσκέδαζεν οὐκ ὀλίγον ὁ Ἀφρικάνης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ Ναμακοῦαι, ἀκούοντες γεωργὸν τινα καταρῶμενον καὶ πνέ- οντα ἀγανάκτησιν καὶ φόνον κατὰ τοῦ νομιζομένου τούτου ἀδιορ- θώτου ἀγρίου. Εἰς μίαν κώμην ἀφοῦ περιέγραφα τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀφρικάνου, καὶ εἶπον ἐπὶ τέλους, «Εἶναι τῶνόντι καλὸς Χρι- στιανός, μ' ἀπεκρίθη εἰς τῶν γεωργῶν, «Ὅ, τι καὶ ἂν εἶπες, τὸ πιστεύω· ἀλλ' αὐτὸ δὲν δύναμαι νὰ τὸ πιστεύσω· ἐπὶ τὰ θαύματα εἶναι εἰς τὸν κόσμον· τοῦτο ἤθελεν εἰσθαι τὸ ὄψοον.» Τὸν ἐνθύ- μισα ὅτι τὰ πάντα δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ ὅτι καὶ ὁ Παῦλος οὐκ ἄνευ ἐν ἔργειν Χριστιανός, καὶ πολλοὶ ἄλλοι παρομοίως. «Ὀύ- τοι,» ἀπεκρίθη, «ἦσαν ἄλλοι εἶδους ἄνθρωποι, ἀλλ' ὁ Ἀφρικάνης εἶναι εἰς τῶν κατηραμένων υἱῶν τοῦ Χάμ,» καὶ ἀπληθισμέ τινα τῶν δεινῶν ἐγκλημάτων ὅσα εἶχε πράξει. Τούτων λεγομένων, ὁ Ἀφρικάνης παρίστατο μειδιῶν, καλῶς γνωρίζων τὰς προλήψεις τινῶν ἀπὸ τούτου γεωργοῦ. Ὁ δὲ γεωργὸς ἐτελείωσε τὴν διηλίαν, εἰπὼν μετὰ πολλῆς ἐμφάσεως, «Ἔστω· ἐὰν ὅσα λέγεις περὶ τοῦ ἀνδρός τούτου ἀληθεύουσιν, ἔχω μίαν μόνον ἐπιθυμίαν, δηλαδή, νὰ ἴδω αὐτὸν πρὶν ἀποθάνω· καὶ ὅταν ἐπιστρέψῃς, θέλω ἐξάπαν- τος ὑπάγει μετὰ σοῦ, μολοντί ἐφόνευσεν τὸν θεῖόν μου.» Τοῦτο δὲν με ἦτο γνωστὸν πρότερον· καὶ ἐδίσταζον ἂν πρέπη νὰ φανε- ρώσω εἰς αὐτὸν τὸ ἀντικείμενον τοῦ θαυμασμοῦ του· ἀλλὰ γνω- ρίζων τὴν εὐλιχρίειαν τοῦ γεωργοῦ, καὶ τὴν εὐμένειαν τῆς διαθέ- σεώς του, εἶπον, «Ἰδοὺ λοιπὸν, οὗτος εἶναι ὁ Ἀφρικάνης!» Μετὰ τρυμοῦ ἀπεσύρθη ἀφ' ἡμῶν, καὶ προσήλωσε τὸ βλέμμα εἰς τὸν ἀνθρώπον, ὡς ἂν εἶχε πέσει τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀπὸ τὰ νέφη. «Σὺ εἶσαι ὁ Ἀφρικάνης;» ἐξεφώνησε. Ἐκεῖνος ἀνέστη, ἐσήκωσεν ὀλίγον τὸν παλαιὸν πῖλον του, καὶ κύψας κοσμίως, «Ἐγὼ εἶμαι!» ἀπεκρίθη. Ὁ γεωργὸς ἐφαίνετο καταπεπληγμένος· ἀλλ' ἀφοῦ διὰ τινῶν ἐρωτήσεων ἐπληροφόρηθη ὅτι ὁ ποτὲ τρόμον ἐμπνέων καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν μεθορίων ἴστατο νῦν ἐμπροσθέν του πρὸς ὡς ἀμῶν, ἀνέτεινε τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ εἶπεν, «Ὁ Θεέ! ὅποιον θαῦμα τῆς δυνάμεώς σου! τί δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ ἡ χάρις σου!» Ὁ εὐμενὴς γεωργός, καὶ ἡ οὐχ ἦττον φιλόξενος σύζυγός του ἐφίλευσαν ἡμᾶς μὲ ἀφθονον τράπεζαν· ἀλλ' ἀπλήθωμεν μετ' ὀλίγον, φοβούμενοι μὴ γνωρισθῆ ὅτι ὁ Ἀφρικάνης ἦτο μετ' ἐμοῦ, καὶ ὑποπέσωμεν εἰς ὀλλήρας ἐπισκέψεις.

Ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ὅπου τὸ ὄνομα καὶ αἱ ληστρικαὶ ἀν- δραγαθίαι τοῦ Ἀφρικάνου ἦσαν γνωσταὶ εἰς πολλοὺς τῶν κατοίκων ὑπὲρ τὰ εἴκοσι ἔτη, τὸ φαινόμενον αὐτοῦ ἐκίνη- σεν εἰς μεγίστην περιέργειαν. Πολλοὺς ἐξέπληξεν ἡ ἀνέλ- πιστος πραότης τῆς συμπεριφορᾶς του, καὶ ἄλλους ἡ εὐ-

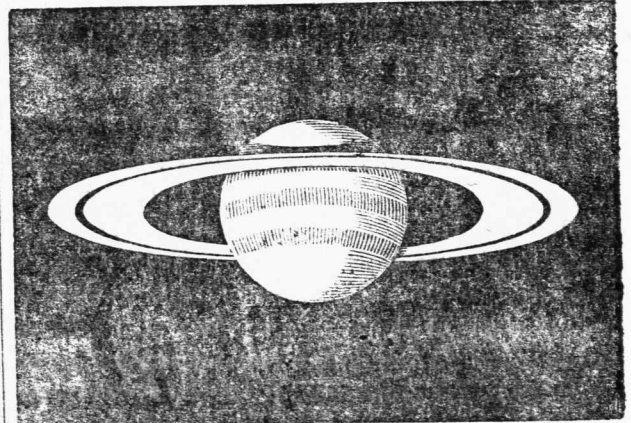
σέβεια καὶ ἡ τῶν Γραφῶν ἀκριβὴς γνῶσις του. Ἡ Καινὴ Διαθήκη του εἴλκυε μεγάλως τὴν προσοχὴν, καθὼ φέρουσα πρὸδῆλα σημεῖα συχνοτάτης μεταχειρίσεως. Καὶ ἰδιαι- τέρως καὶ δημοσίᾳ προετάρθησαν εἰς αὐτὸν ἐρωτήσεις περὶ τῶν δογμάτων τοῦ Χριστιανισμοῦ· εἰς ὅλας δὲ ἀπεκρίθη κατὰ τρόπον, ὅστις ἔκαμεν ἅπαντας νὰ θαυμάσωσι.

Μέχρι τέλους ζωῆς ἐβάδιεν ἀκλινωῶς εἰς τὴν νέαν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς θρησκείας. Τὰ τελευταῖα ἔτη του ἐδαπάνησε διδάσκων καὶ ἐπ' ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰ σχολεῖα. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου, ἐκάλεσε τὸν λαὸν ν' ἀκούσωσι τὰς τελευταίας συμβουλὰς του, καὶ ἀφοῦ καθω- δήγησεν αὐτοὺς περὶ τῆς μελλούσης διαγωγῆς των ὡς πρὸς τὰ κοσμικὰ πράγματα, τοὺς προέτρεψε νὰ ἐνθυμῶνται ὅτι δὲν ἦσαν πλέον ἄγριοι, ἀλλ' ὄπαδοὶ τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ κατὰ συνέπειαν ὅτι ἐχρεώστων νὰ διάγωσι κατὰ τὰς πα- ραγγελίας αὐτοῦ. Ἀνακεφαλιότων τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀφρικάνου, ὅστις ἀπὸ θηριώδους ληστρικοῦ πολεμιστοῦ, ἀπὸ ἀρχηγοῦ ἀγρίας φυλῆς, κατέστη διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Εὐαγγελίου ὁ Σόλων, ἢ μάλλον ὁ Κωνσταντῖνος τῶν ὑπηκόων του, παρατρεῖ ὁ κύριος Μόσφατ·—

Πολλάκις ἐνησχληεῖτο ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς θεωρίαν τῶν ἔργων τῆς χειρὸς τοῦ Ὑψίστου, καὶ πολλάκις προέτεινε τὴν ἐρώτησιν, «Εἶ- ναι ταῦτα δημιουργήματα μεγάλου τινός ὄντος;—τίνι τρόπῳ ἐλησμονήσαν ἐξ ὀλοκλήρου τὸ ὄνομα καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ οἱ Ναμακοῦαι, καὶ διατί ἡ γνῶσις αὕτη νὰ ἦναι περιορισμένη εἰς τόσον ὀλίγους;—ἡ γνῶσις αὕτη πρὸ ὀλίγου μόνον ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον;—διατί δὲν ἀποτείνεται πρὸς τοὺς ἀνθρώπους διὰ ζωῆς φωνῆς;» . . . Ἐνίοτε ἠπόρει τὰ μέγιστα, βλέπων τὴν διαγωγὴν τῶν Ὀλλανδῶν γεωργῶν τόσον ἀσύμφωνον μὲ τὰ παραγγέλματα τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ σχεδὸν ἐδυσκολεύετο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ Χρι- στιανισμός, ὃν αὐτὸς ἐπρέσβευον, ἦτον αὐτὸς ἐκεῖνος, πρὸς ὃν οἱ ἱεραπόστολοι διεύθυνον τὴν προσοχὴν τῶν Ναμακοῦων.

Πόσοι Μωαμεθανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ Ἰνδοὶ καὶ Σῖνα, ἤθελον ὑποπέσειν εἰς τοιαύτην ἀπορίαν, ἐὰν ἐμελέτων τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ κατελάμβανον τὸ πνεῦμα του!

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΑΝΗΤΟΥ ΚΡΟΝΟΥ.

Ὁ ΚΡΟΝΟΣ ἀπέχει τοῦ ἡλίου 900 ἑκατομμύρια μι- λίων· ἡ διάμετρος εἶναι 79,000 μιλίων, καὶ κατὰ συνέπειαν ὁ ὄγκος του ὑπερβαίνει τὸν τῆς γῆς 900 φορές. Τὴν περιστροφὴν αὐτοῦ περὶ τὸν ἡλιον ἐκ-